

Αριθμός γνωμοδοτήσεως: 316/2015

Ατομική

Αρ. Ερωτήματος: Το υπ' αρ. πρωτ. 654/14-12-2015 έγγραφο του Γραφείου Υφυπουργού Κοινωνικής Ασφάλισης του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Ερώτημα: Ερωτάται αν, ενόψει των ρυθμίσεων των νόμων 3863/2010 (άρθρο 10 παρ.17 περ. β') 3371/2005 (Κεφ. Η' άρθρα 57-69) και 3455/2006 (άρθρο 26 παρ.1), το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης - ΕΤΕΑ νομίμως μπορεί να ζητήσει αναδρομικά ποσά που καταβλήθηκαν ως προσυνταξιοδοτική παροχή, σε μητέρες ανηλίκων, εργαζόμενες στην πρώτην Εμπορική Τράπεζα, υπαγόμενες για τον κλάδο επικουρικής σύνταξης στο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης του Προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας (ΤΕΑΠΕΤΕ) επειδή διαμεσολάβησε κατά το χρόνο του προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος ευνοϊκότερη ρύθμιση όσον αφορά το ηλικιακό όριο για τη μετάβαση στην οριστική συνταξιοδότηση.

Γνωμοδοτών: Ο Νομικός Σύμβουλος Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος.

Επί του ως άνω θέματος έχω την εξής γνώμη:

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης του Προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας – ΤΕΑΠΕΤΕ, βάσει των καταστατικών του προβλέπων χορηγούσε προσυνταξιοδοτικές παροχές (δηλ. κύρια σύνταξη και επικουρική) στους ασφαλισμένους του που πληρούσαν τις οικείες προϋποθέσεις, ρητά δε προβλέφθηκε ότι οι σχετικές καταστατικές ρυθμίσεις εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την ένταξη των ασφαλισμένων στο ΕΤΑΤ και στο ΕΤΕΑΜ (ήδη ΕΤΕΑ) σύμφωνα με τα ως άνω αναφερθέντα. Επίσης κατά το παρελθόν το ΤΕΑΠΕΤΕ, γνωστοποιούσε στους ασφαλισμένους του εγγράφως και εγκαίρως την ημερομηνία θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος στον κύριο φορέα (που είναι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ), καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 4 του καταστατικού του, από την ημερομηνία θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος στον κύριο φορέα (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) μειώνεται το ποσό της καταβαλλόμενης προσυνταξιοδοτικής παροχής (περιοριζόμενο μόνο στην επικουρική σύνταξη αφού την κύρια σύνταξη θα καταβάλει πλέον το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ). Αντίστοιχα οι ασφαλισμένοι αναλάμβαναν την υποχρέωση να ενημερώνουν το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ επ' αυτού και να υποβάλουν αίτηση όταν συμπληρώσουν το απαιτούμενο κατά τους ορισμούς των ασφαλιστικών νόμων ηλικιακό όριο.

2. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, δικαιούμενες προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος από το εν λόγω Ταμείο κρίθηκαν οι μητέρες ανηλίκων, οι οποίες είχαν μεν συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό ημερών εργασίας, δεν είχαν όμως το απαιτούμενο από το νόμο ηλικιακό όριο το οποίο, τότε οριζόταν στα 60 έτη. Κατόπιν τούτων δόθηκε από το ανωτέρω Ταμείο προσυνταξιοδοτικό καθεστώς, ήτοι χορηγήθηκε κύρια και επικουρική σύνταξη μαζί, εξυπακούεται δε ότι το καθεστώς αυτό ήταν προσωρινό μέχρι τη συμπλήρωση του ηλικιακού τους ορίου, οπότε η κύρια σύνταξη θα καταβαλλόταν από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΤΕΑΠΕΤΕ θα περιοριζόταν στην επικουρική. Το καθεστώς αυτό και οι υποχρεώσεις του ΤΕΑΠΕΤΕ και των ασφαλισμένων του, μεταβιβάστηκε στο ΕΤΕΑΜ. (ήδη ΕΤΕΑ), το τελευταίο δε υπεισήλθε πλήρως υποκαθιστώντας το ΤΕΑΠΕΤΕ δυνάμει του ν. 3455/2006.

3. Μεταγενέστερα όμως, με το άρθρο 10 παρ 17 περ. β' του ν.3863/2010, το ως άνω όριο των 60 ετών ορίστηκε επί το ευνοϊκότερο στα 55 έτη. Η ξαφνική αυτή μεταβολή δεν γνωστοποιήθηκε εγκαίρως από το ΕΤΕΑ (κλιμάκιο ΤΕΑΠΕΤΕ) στις ασφαλισμένες με αποτέλεσμα να συνεχίσουν να λαμβάνουν καλόπιστα την προσυνταξιοδοτική παροχή αναμένοντας τη συμπλήρωση του 60ού έτους προκειμένου να αιτηθούν τη χορήγηση κύριας σύνταξης. Προς επιβεβαίωση τούτου το ΕΤΕΑ συνέχισε να στέλνει σημειώματα στις ασφαλισμένες, για τροποποίηση της ασφαλιστικής τους σχέσης (εφεξής καταβολή της κύριας σύνταξης από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) σύμφωνα με το προϊσχύον καθεστώς δηλ. λίγο πριν συμπληρώσουν τα 60ά έτος προκειμένου να προβούν στις δέουσες ενέργειες.

4. Στη συνέχεια το ΕΤΕΑ, αφού διενήργησε σχετικό έλεγχο στα στοιχεία των ασφαλισμένων μητέρων με ανήλικο τέκνο προχώρησε από μόνο του σε συσχετισμό της χορηγηθείσας προσυνταξιοδοτικής

παροχής με το δικαιούμενο ποσό κύριας σύνταξης από τον κύριο φορέα (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) και αναζήτησε την προκύπτουσα διαφορά αναδρομικά από την ισχύ του ν.3863/2010.

5. Με αυτά τα δεδομένα ερωτάται αν η αναδρομική αυτή αναζήτηση είναι νόμιμη, δεδομένου ότι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ χορηγεί κύρια σύνταξη μόνο με αίτηση του ασφαλισμένου βάσει παγίων διατάξεων.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

6. Στο άρθρο 26 παρ. 1 του ν.3455/2006 «Εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών επιχειρήσεων κλπ» (Α' 84) ορίζεται ότι: «1. Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού οι ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι του ΤΕΑΠΕΤΕ υπάγονται υποχρεωτικά στο ΕΤΕΑΜ και στο ΕΤΑΤ. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Η' του ν.3371/2005 (Α' 178) εκτός των διατάξεων των παραγράφων 6, εδάφια πρώτο τέταρτο, πέμπτο, έκτο και έβδομο, 7 και 8 του άρθρου 62. Η οικονομική επιβάρυνση του ΕΤΕΑΜ και του ΕΤΑΤ από την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος καλύπτεται πέραν των προβλεπόμενων εισφορών εργαζομένου και εργοδότη ως εξής: Για το ΕΤΕΑΜ καταβάλλεται σύμφωνα με την περίπτωση γ' του άρθρου 59 του ν.3371/2005: α. Εισφορά από την Εμπορική Τράπεζα ύψους 778,6 εκατομμυρίων ευρώ, β. Εισφορά από την Τράπεζα Πειραιώς ύψους 9,7 εκατομμυρίων ευρώ...». Ο ανωτέρω νόμος δημοσιεύθηκε και ισχύει από την 18η Απριλίου 2006. Κατά τα λοιπά παραπέμπει για την εφαρμογή των ζητημάτων που θα προκύψουν από την υπαγωγή των ασφαλισμένων στο ΕΤΕΑΜ. (ήδη εφεξής ΕΤΕΑ) στο Κεφάλαιο Η' του ν. 3371/2005 με την εξαίρεση ορισμένων διατάξεων αυτού που δεν ενδιαφέρουν εν προκειμένω. Άρα θα ισχύσει για την υπαγωγή στο ΕΤΕΑ ό,τι ορίστηκε με το ν.3371/2005 για την υπαγωγή στο νεοϊδρυθμένο ν.π.δ.δ. ΕΤΑΤ (Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων) όσον αφορά την διαδικασία υπαγωγής στην ασφάλιση, τη διοικητική λειτουργία απονομής παροχών κλπ.

7. Από τις διατάξεις του Κεφαλαίου Η' που παραπέμπει η ανωτέρω διάταξη εφαρμοστέες εν προκειμένω είναι εκείνες του άρθρου 65 υπό τον τίτλο «Ενημέρωση και εξυπηρέτηση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων» που έχει ως εξής: «1. Για την ενημέρωση και εξυπηρέτηση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και τη διεκπεραίωση των κοινωνικοασφαλιστικών υποθέσεων το ΕΤΑΤ έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) Ενημερώνει το προσωπικό των πιστωτικών ιδρυμάτων για το χρόνο ασφάλισής του, τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησής του και το ποσό της σύνταξής του, καθώς και για τις ενέργειες που απαιτούνται για τη διεκπεραίωση των κοινωνικοασφαλιστικών τους υποθέσεων, β) Παραλαμβάνει αιτήσεις του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων για τη διεκπεραίωση των κοινωνικοασφαλιστικών τους υποθέσεων από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ. Διαθέτει για διευκόλυνσή τους έντυπα αιτήσεων κατά το άρθρο 3 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν.2690/1989). γ) Ελέγχει την πληρότητα των αιτήσεων και σε περίπτωση που για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης απαιτούνται δικαιολογητικά, που δεν υποβάλλονται μαζί με την αίτηση, ο ΕΤΑΤ τα αναζητά και τα παραλαμβάνει με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο από τις αρμόδιες υπηρεσίες, μετά από σχετική εξουσιοδότηση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων. δ) Διαβιβάζει πλήρεις τους φακέλους των κοινωνικοασφαλιστικών υποθέσεων του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην αρμόδια για τη διεκπεραίωσή τους υπηρεσία, με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο. 2. Οι αιτήσεις, δηλώσεις και κάθε άλλο έγγραφο το οποίο κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας του Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ. και του ΕΤΕΑΜ πρέπει να υποβληθεί εντός καθορισμένης προθεσμίας προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ, γίνονται δεκτά αν υποβληθούν εντός της ίδιας προθεσμίας προς το ΕΤΑΤ. Στη περίπτωση αυτή το ΕΤΑΤ διαβιβάζει τις αιτήσεις, δηλώσεις και κάθε άλλο έγγραφο προς την αρμόδια υπηρεσία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ή του ΕΤΕΑΜ. Η ημερομηνία από την οποία οι αιτήσεις, δηλώσεις και κάθε άλλο έγγραφο υποβλήθηκαν προς το ΕΤΑΤ θεωρείται ως ημερομηνία υποβολής τους προς την αρμόδια υπηρεσία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ή του ΕΤΕΑΜ. 3. Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το ΕΤΕΑΜ και το ΕΤΑΤ αλληλοβοηθούνται διοικητικά. Ειδικότερα, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ παρέχουν στο ΕΤΑΤ κάθε πληροφορία και κάθε δυνατή διευκόλυνση που αφορά την κοινωνική ασφάλιση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων».

8. Επίσης εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του άρθρου 66 ν. 3371/2005 όπου ορίζονται τα της προσωρινής συνταξιοδότησης από το ΕΤΑΤ ως εξής: «1. Προς εκπλήρωση των σκοπών του το ΕΤΑΤ: α) Πέντε τουλάχιστον μήνες πριν την υποχρεωτική αποχώρηση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων απευθύνεται προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ προκειμένου οι φορείς αυτοί

να βεβαιώσουν στο ΕΤΑΤ το χρόνο ασφάλισης και το ποσό της σύνταξης του προς συνταξιοδότηση προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ υποχρεούνται να στείλουν στο ΕΤΑΤ τα στοιχεία που αυτό τους ζητά μέσα σε ένα μήνα από την ημερομηνία που περιήλθε σε αυτούς το σχετικό έγγραφο. β) Εφόσον το ΕΤΑΤ διαπιστώνει βάσει των στοιχείων που λαμβάνει από τους αρμόδιους φορείς ότι ο ασφαλισμένος συγκεντρώνει τις ελάχιστες βασικές προϋποθέσεις για συνταξιοδότηση από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ εκδίδει απόφαση για προσωρινή απονομή κύριας και επικουρικής σύνταξης από τον πρώτο μήνα εξόδου του ασφαλισμένου από το πιστωτικό ίδρυμα.

2. Η προσωρινή σύνταξη χορηγείται από το ΕΤΑΤ για όλο το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και το ΕΤΕΑΜ.

3...4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας ρυθμίζεται ο διακανονισμός των οφειλών μεταξύ του ΕΤΑΤ και του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΕΤΕΑΜ.».

9. Τέλος με το άρθρο 10 παρ.17 περ. β' του ν.3863/2010 τροποποιήθηκαν τα όρια ηλικίας των μητέρων με ανήλικα τέκνα που ορίζονταν από το ν.3655/2008 ως εξής: «17. α) Το όριο ηλικίας που προβλέπεται από τις παραγράφους 2 και 3 περ. α' του άρθρου 144 του ν. 3655/2008 για τη συνταξιοδότηση μητέρων με ανήλικα παιδιά, καθορίζεται: από 1.1.2011 στο 52ο έτος, από 1.1.2012 στο 55ο έτος και από 1.1.2013 στο 65ο έτος. Εάν οι μητέρες συμπληρώνουν το προβλεπόμενο από τις οικίες διατάξεις συντάξιμο χρόνο, δικαιούνται μειωμένη σύνταξη, με την συμπλήρωση του 50ού έτους της ηλικίας από 1.1.2011, του 53ου έτους από 1.1.2012 και του 60ού έτους από 1.1.2013. β) Το όριο ηλικίας που προβλέπεται για τη συνταξιοδότηση των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι 31.12.1992 μητέρων ανηλίκων τέκνων, καθορίζεται από 1.1.2011 στο 57ο έτος της ηλικίας, από 1.1.2012 στο 60ό έτος και από 1.1.2013 στο 65ο έτος. Το όριο ηλικίας για λήψη μειωμένης σύνταξης καθορίζεται αντίστοιχα από 1.1.2011 στο 52ο έτος, από 1.1.2012 στο 55ο έτος και από 1.1.2013 στο 60ό έτος».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΥΠΑΓΩΓΗ

Από τον συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων ερμηνευομένων αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους προκύπτουν τα εξής:

10. Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο των νόμων 3371/2005 και 3455/2006 και κυρίως με το άρθρο 26 του τελευταίου νόμου, οι ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι του ΤΕΑΠΕΤΕ υπήχθησαν υποχρεωτικά στο τέως ΕΤΕΑΜ (και ήδη ΕΤΕΑ) και το ΕΤΑΤ. Οι συντάξεις των μέχρι την 17-04-2006 (ημερομηνία δημοσίευσης του ν.3455/2006) συνταξιούχων του ΤΕΑΠΕΤΕ καταβάλλονται εξ ολοκλήρου από το ΕΤΕΑΜ. (και ήδη ΕΤΕΑ). Για όσους καθίστανται συνταξιούχοι μετά την ημερομηνία αυτή, σύμφωνα με τις καταστατικές διατάξεις του ΤΕΑΠΕΤΕ, το ΕΤΑΤ καταβάλλει τις προσυνταξιοδοτικές παροχές (κύρια και επικουρική σύνταξη) που προέβλεπε η νομοθεσία του φορέα αυτού μέχρι τη συνταξιοδότησή τους με κύρια σύνταξη από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και με επικουρική σύνταξη από το τ. ΕΤΕΑΜ. (ήδη ΕΤΕΑ). Στη συνέχεια, μετά τη συνταξιοδότησή τους με κύρια και επικουρική σύνταξη, το ΕΤΑΤ καταβάλλει επιπλέον ποσό σύνταξης που συμπληρώνει αυτή του τ. ΕΤΕΑΜ. (ήδη ΕΤΕΑ) προκειμένου να λαμβάνουν το ίδιο ποσό σύνταξης με αυτό που προκύπτει από το προϊσχύον ασφαλιστικό καθεστώς (Οράτε άρθρο 61 περ. α' ν.3371/2005). Όμως, μετά την υπαγωγή των μέχρι 17-04-2006 συνταξιούχων προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος του ΤΕΑΠΕΤΕ στο τ.ΕΤΕΑΜ., η καταβολή της σύνταξής τους βαρύνει το ΕΤΕΑΜ. (εφεξής το ΕΤΕΑΜ. αναφέρεται ως ΕΤΕΑ). και οποιαδήποτε μεταβολή επέρχεται στα ασφαλιστικά ή πραγματικά δεδομένα με βάση τα οποία συνταξιοδοτήθηκαν κρίνεται με τη νομοθεσία του ΕΤΕΑ. Δηλαδή το ΕΤΕΑ είναι εκείνο το οποίο μετά τη συμπλήρωση των συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων του φορέα κύριας ασφάλισης, αφαιρεί από το καταβαλλόμενο ποσό σύνταξης το τμήμα αυτής που έχει ληφθεί σε υποκατάσταση της κύριας σύνταξης βάσει του προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος, το οποίο πλέον καταβάλλεται από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

11. Ο νόμος όμως που τα προέβλεψε αυτά δεν περιέχει πλήρη ρύθμιση αλλά παραπέμπει (νομοθέτηση κατά παραπομπή) στις ήδη ισχύουσες διατάξεις περί ΕΤΑΤ (Κεφάλαιο Η') του ν. 3371/2005. Σε αυτές θα πρέπει να εννοηθεί ότι όποιες υποχρεώσεις, δραστηριότητες, διοικητικές ενέργειες κλπ αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει το ΕΤΑΤ βάσει των προαναφερομένων άρθρων 65 και 66 είναι πλέον υποχρεωμένο να εφαρμόσει και το ΕΤΕΑ. Εξυπακούεται ότι κατά το μέρος που οι

διατάξεις αυτές αντίκεινται στο καταστατικό του ΤΕΑΠΕΤΕ υπερισχύουν του καταστατικού ως νεώτερες διατάξεις τυπικού νόμου. Κατ' ακολουθία της σκέψης αυτής η υποχρέωση που αναλαμβάνουν οι συνταξιούχοι του προσυνταξιοδοτικού καθεστώτος να ενημερώσουν το ΕΤΕΑ τελεί υπό την ασφαλιστική δικλείδα της τήρησης και των αντιστοίχων υποχρεώσεων του ΕΤΕΑ προς αυτούς όπως διαγράφονται στα προαναφερόμενα άρθρα. Στις υποχρεώσεις αυτές περιγράφεται σαφώς από το νόμο και η ενημέρωση από το ΕΤΕΑ (αφού οι διατάξεις αυτές ως ελέχθη το αφορούν άμεσα, στο μέτρο και στον βαθμό που αφορούν το ΕΤΑΤ) των ασφαλισμένων που υπάγονται σε αυτό, από αυτήν δε εξαρτώνται πρωτίστως οι λοιπές διοικητικές ενέργειες που προβαίνουν τα μετέχοντα στην όλη συνταξιοδοτική σχέση Ταμεία και οι οποίες κατατείνουν στην έγκαιρη και ορθή απονομή της οριστικής σύνταξης σε όσους έτυχαν προσυνταξιοδοτικών παροχών. Είναι σαφές ότι όλες αυτές οι διατάξεις κατατείνουν στη διασφάλιση της αρχής της χρηστής διοίκησης προκειμένου να μην χαθεί συντάξιμος χρόνος, ενόψει μάλιστα και του γεγονότος ότι οι σχετικές διατάξεις είναι πολύπλοκες και απαιτούν οπωσδήποτε την ενημέρωση των ασφαλισμένων που τους αφορά αλλά και την έκδοση εγκυκλίων κλπ προκειμένου να αποσαφηνιστούν πλήρως τα εσχάτως συνεχώς εναλλασσόμενα ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης. Σχετικά με τις εγκυκλίους, να σημειωθεί - χάριν παραδείγματος - ότι ως προς τη διαδοχική ασφάλιση μητέρων ανηλίκων εκδόθηκε εγκύκλιος για πρώτη φορά το έτος 2013 ερμηνεύοντας διατάξεις του ν.3863/2010 (είναι η υπ' αριθμ. 68/2013) η οποία δεν φαίνεται να έλυσε οριστικά τα εκκρεμούντα ζητήματα όπως αποδείχθηκε από σειρά προσφυγών που ακολούθησαν. Αυτό αποδεικνύει μεταξύ άλλων και το δυσερμηνευτο των διατάξεων του ν. 3863/2010.

12. Στη συγκεκριμένη λοιπόν περίπτωση το βάρος της ενημέρωσης μετά τη ψήφιση του ν.3863/2010, ενόψει των ανωτέρω, το φέρουν οι εμπλεκόμενοι φορείς και όχι οι ασφαλισμένοι, οι οποίοι ως επί το πλείστον δεν είναι δυνατό να παρακολουθούν κατά τη συνήθη επιμέλεια μέσου ανθρώπου δυσερμηνευτες και πολύπλοκες ασφαλιστικές διατάξεις οι οποίες βρῖθουν από συνεχείς περιπτώσιολογικές μεταβολές μεταβατικού χαρακτήρα, καθορίζοντας διαφορετικό όριο ηλικίας ανάλογα με το έτος αποχώρησης και ανάλογα με το εάν πρόκειται να πλήρη ή μειωμένη σύνταξη κλπ, προκαλούν δε στη συνέχεια έκδοση άλλων εγκυκλίων που πολλές φορές αναιρούν η μία την άλλη ή/και τον σκοπό του νόμου. Περαιτέρω όμως, παρατηρείται ότι ο νόμος καθιερώνει θεσμικά, για τους εμπλεκόμενους φορείς, την μεταξύ τους διοικητική συνεργασία προκειμένου να επιτευχθεί εύκολα και αδαπάνως για τον ασφαλισμένο η χορήγηση των προσυνταξιοδοτικών παροχών αλλά και η μετάβαση στην οριστική συνταξιοδότηση.

13. Με βάση τα παραπάνω όφειλε το ΕΤΕΑ να ακολουθήσει τις διαδικασίες αυτές σχετικά και με την εφαρμογή του ν. 3863/2010, εφόσον δε, δεν τις ακολούθησε, πρέπει να υπάρξει υπό την εποπτεία του αρμόδιου Υπουργείου λύση στο πρόβλημα που δημιουργήθηκε που να μην θίγει τους ασφαλισμένους.

14. Και να μην έχει γίνει δεκτό από τη νομολογία του ΣτΕ ότι ακόμη και οι ευμενείς διοικητικές πράξεις ανακαλούνται αν είναι παράνομες εντός ευλόγου χρόνου και παρά την ύπαρξη καλής πίστης από τον ωφεληθέντα διοικούμενο, τούτο δε, μπορεί να εφαρμοστεί και στις συντάξεις (άρθρο μόνον α.ν. 261/1968, ΣτΕ 1501/2008, ΣτΕ 179/1993, 237/200 και ΝΣΚ 110/2011), η νομολογία όμως αυτή αφορά συντάξεις που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, χωρίς δηλ. να υπάρχει καν το δικαίωμα προς συνταξιοδότηση ή να μην πληρούνται οι προϋποθέσεις γι αυτή. Θα ήταν όμως άτοπο οι περιπτώσεις αυτές να εξομοιωθούν με τις περιπτώσεις που περιγράφονται στο ιστορικό, διότι οι ανωτέρω μητέρες ανηλίκων δεν έλαβαν σύνταξη που δεν δικαιούνταν, αλλά έλαβαν μέρος της προσυνταξιοδοτικής παροχής - ήτοι την κύρια σύνταξη - από αναρμόδιο κατά χρόνο φορέα (το ΕΤΕΑ) ενώ αρμόδιος φορέας είναι προς τούτο είναι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ το οποίο θα τους χορηγούσε το αντίστοιχο ποσό αν είχε υποβληθεί αίτηση. Οι ασφαλισμένες επομένως μητέρες ανηλίκων δεν έλαβαν καλόπιστα ποσά που δεν δικαιούνταν, αλλά, έλαβαν τα ποσά αυτά από αναρμόδιο φορέα, του οποίου την αναρμοδιότητα καλόπιστα αγνοούσαν. Όπως, όμως, αποδεικνύεται από τον φάκελο της υπόθεσης, και το ίδιο το ΕΤΕΑ- στα πλαίσια προφανώς της υποχρέωσης πληροφόρησης που περιγράφεται ανωτέρω στις σκέψεις 10 έως 12 - εξακολουθούσε για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την εφαρμογή του ν.3863/2010, να πληροφορεί τις εν λόγω ασφαλισμένες ότι επίκειται η μετατροπή της ασφαλιστικής

τους σχέσης από προσυνταξιοδοτική σε οριστική δύο μήνες πριν συμπληρώσουν το 60ό έτος (Οράτε 732/6-8-2013 έγγραφο του κλιμακίου ΤΕΑΠΕΤΕ του ΕΤΕΑ προς ασφαλισμένη). Αυτό σημαίνει ότι και το ίδιο το ΕΤΕΑ αγνοούσε την επί το ευνοϊκότερο αλλαγή του νόμου τρία χρόνια μετά την ισχύ του. Περαιτέρω, το γεγονός αυτό από μόνο του, καταδεικνύει ότι οι ασφαλισμένες μητέρες ανηλίκων που ενέπιπταν σε αυτή τη διάταξη - εφόσον δεν είχαν συμπληρώσει το 60ό έτος - είχαν δικαιολογημένα στη πεποίθηση ότι τελούν ακόμη στο προσυνταξιοδοτικό καθεστώς. Είναι επομένως παράνομο να επιρρίπτεται η διοικητική ευθύνη των εμπλεκόμενων φορέων στις ασφαλισμένες αυτές υπό τη μορφή επιστροφής συντάξεων τις οποίες - αν και δικαιούνταν - έλαβαν από αναρμόδιο φορέα.

15. Η παρανομία αυτή καταδεικνύεται ακόμη περισσότερο αν ληφθεί υπόψη ότι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ δεν χορηγεί σύνταξη παρά μόνο μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου και υποχρεούται να την καταβάλει από το χρόνο υποβολής της αίτησης. Επομένως αν καταλογιστεί επιστροφή συντάξεων σε βάρος των ασφαλισμένων τα ποσά αυτά δεν πρόκειται να καταβληθούν από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αναδρομικά και θα χαθούν οριστικά (ποσά που αντιστοιχούν σε πέντε ετών κύρια σύνταξη) από μια κατηγορία ασφαλισμένων για την οποία υποτίθεται ότι ο νομοθέτης έχει προνοήσει μια προνομιακή μεταχείριση δηλ. την πρόωρη συνταξιοδότησή τους ως μητέρες ανηλίκων. Η συνταγματική προστασία επομένως (άρθρο 25 του Συντάγματος) που παρέχεται από το Κράτος σε όλους τους ασφαλισμένους για τη διασφάλιση της σύνταξης που δικαιούνται, αναιρείται για λόγους που δεν μπορούν να καταλογιστούν σε αυτούς. Περαιτέρω είναι γνωστό ότι και οι συντάξεις αυτές (όπως όλες άλλωστε) έχουν υποστεί διαδοχικές μειώσεις ορισμένες από τις οποίες (ν.4051/2012 και 4093/2012) κρίθηκαν αντισυνταγματικές (Οράτε ΣτΕ Ολομ. 2287, 2288/2015 κ.α.). Μια περαιτέρω λοιπόν μείωση (και μάλιστα από την υπολειπόμενη επικουρική σύνταξη σε πολλές δόσεις), που είναι πιθανό να επιβληθεί για να επιστραφεί κύρια σύνταξη που οι ασφαλισμένες δεν πρόκειται να λάβουν ποτέ από το ΙΚΑ – Ε.Τ.Α.Μ., είναι αντίθετη και προς την αρχή της αναλογικότητας κατά την οποία σε αυτές τις περιπτώσεις η διοίκηση αναζητά το λιγότερο επαχθές μέσο για τον διοικούμενο αναιρεί δε παντελώς το δικαίωμα στην επικουρική σύνταξη την οποία, στη πράξη, εξανεμίζει. Εν προκειμένω επιβάλλεται υπό την εποπτεία του αρμόδιου υπουργείου η συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων για τη λύση του ζητήματος ως το ολιγότερον επαχθές μέτρο. (Οράτε και το υπ' αρ.πρωτ. ΓΕΔΔ Φ.731/14/23646/22-9-2014 έγγραφο του Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ως επίσης και 65 παρ. 3 ν.3455/2006).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

16. Με βάση τα παραπάνω έχω τη γνώμη ότι ο αναδρομικός καταλογισμός από το ΕΤΕΑ συντάξεων που ούτως ή άλλως δικαιούνταν, ως προστατευόμενες από τον ασφαλιστικό νομοθέτη μητέρες ανηλίκων ασφαλισμένες του ΕΤΕΑ, αντίκειται στις αρχές της χρηστής διοίκησης και της νομιμότητας καθώς και στις συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των διοικουμένων (συνταξιοδοτουμένων) προς τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και της υποχρέωσης του Κράτους να διασφαλίζει τις συντάξεις αλλά επίσης και στα άρθρα 65 και 66 του ν.3371/2005 και 26 παρ. 1 του ν.3455/2006, που αποτελούν κατά την ανωτέρω διδομένη ερμηνεία, εξειδίκευση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και δεσμεύουν τη δράση των οργάνων των Ταμείων.

Αθήνα, 21-12-2015

Ο γνωμοδοτών

Σπυρίδων Α. Παπαγιαννόπουλος

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους